

3/2024 | Policy Brief | Tietoa lääkepoliittisen päätöksenteon tueksi

Rationaalisen lääkehoidon tutkimusverkosto

Terveydenhuollon henkilöstövajeella yhteys vältettävien lääkkeiden käyttöön

J. Paulamäki, J. Jyrkkä, V. Hyttinen, H. Huhtala, E. Jämsen

Hoidon jatkuvuuden turvaaminen parantaa iäkkäiden lääkehoidon laatua

- Lääkärivaje voi johtaa kiireiseen työympäristöön, jossa ammattilaisilla ei ole riittävästi aikaa perehtyä lääkkeen valintaan. Lisäksi avointen lääkäri- ja hoitajavakanssien paikkaaminen sijaisuuksilla kasvattaa henkilöstön määrää, mutta ei tuo hoitoon jatkuvuutta. Tämä vaikeuttaa lääkehoidon muutostarpeiden havaitsemista, mikä on erityisen ongelmallista monisairaille ja -lääkityille iäkkäille.
- Lääkitysturvallisuuden parantamiseksi erityistä huomiota tulisi kiinnittää monilääkityihin ja yksinasuviin iäkkäisiin. Monilääkityjen hoitoon voi osallistua useampia ammattilaisia, mutta hoidon kokonaisuus ei ole välttämättä kenenkään hallinnassa. Yksinasuvat ovat puolestaan alttiimpia toimintakykyä heikentäville haittatapahtumille (esim. kaatumiset, masennus ja yksinäisyys), joita saatetaan edelleen hoitaa vältettävillä lääkkeillä.
- Vähentämällä iäkkäillä vältettävien lääkkeiden käyttöä voidaan rajalliset sairausvakuutuksen ja terveydenhuollon resurssit kohdentaa tehokkaaseen ja turvalliseen lääkehoitoon niitä tarvitseville.

Lääkitysturvallisuuden parantaminen vaatii alueellisten erojen huomioonottamista

Lääkkeitä, joiden haittavaikutusriski tyypillisesti ylittää hoidosta saatavan kliinisen hyödyn,

suositellaan vältettäväksi iäkkäillä. Näiden lääkkeiden käyttö lisää haittatapahtumia, joiden hoito puolestaan lisää terveyspalveluiden käyttöä ja kasvattaa kustannuksia. Vuosien 2017–2019 aikana joka kuudes tai jopa neljäs sairaanhoitopiirien 75 vuotta täyttäneistä oli käyttänyt vähintään yhtä Fimean Lääke75+:n mukaista iäkkäillä vältettäväksi suositeltavaa sairausvakuutuksesta korvattavaa reseptilääkettä. Vältettäviä lääkkeitä käytettiin eniten Kymenlaakson sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiireissä, kun taas käyttö oli vähäisintä Länsi-Pohjan ja Vaasan sairaanhoitopiireissä.

Keskeiset tulokset

Iäkkäillä vältettävien lääkkeiden käyttö on yleisintä niissä sairaanhoitopiireissä, joiden 75 vuotta täyttäneissä on suurempi osuus yksinasuvia, kymmentä tai useampaa lääkettä käyttäviä ja RAI-arvioituja. Vältettävien lääkkeiden yleinen käyttö oli myös yhteydessä terveyskeskusten lääkärivajeeseen sekä kotihoidon henkilöstön vähäiseen määrään. Väestön sairastavuudella (Alzheimerin taudin tai masennuksen lääkehoitoihin erityiskorvausta saaneiden osuudella) tai hoitoon pääsyn odotusajalla ei havaittu yhteyttä vältettävien lääkkeiden käytön vaihteluun.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto perustuu Kanta-reseptirekisterin ja Kelan etuusrekisterin apteekista toimitettuihin sairausvakuutuksesta korvattaviin reseptilääkeostoihin. Alueelliset tekijät poimittiin avoimista rekistereistä (mm. Sotkanet). Vältettävät lääkkeet määriteltiin Fimean Lääke75+ D-luokan perusteella.

Lisälukemista

Paulamäki J, Jyrkkä J, Hyttinen V, Huhtala H, Jämsen E. Regional variation of potentially inappropriate medication use and associated factors among older adults: A nationwide register study. *Res Social Adm Pharm* 2023;19(10):1372-1379. doi: 10.1016/j.sapharm.2023.06.005.

Lisätietoja

Jasmin Paulamäki, proviisori, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, (etunimi.sukunimi@tuni.fi); tutkija, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, (etunimi.sukunimi@fimea.fi). Tutkimusta on tuettu valtion tutkimusrahoituksella Tampereen yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella.

Policy Brief on tutkimusryhmän laatima. Vastuu sisällöstä ja jakelusta kuuluu

tutkimusryhmälle. Ratti-tutkimusverkosto ja julkaisualustan ylläpitäjä eivät vastaa yksittäisten Policy Briefien sisällöstä.